

ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΤΟ ΚΟΣΟΒΟ

ΧΡΗΣΙΜΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ

Είναι γνωστό ότι ζούμε σε πολεμικούς καιρούς κι αυτό είναι κάτι το οποίο τα αφεντικά μας έχουν φροντίσει να το εμπεδώσουμε καλά. Πόλεμοι παντός είδους ξεσπούν σαν ντόμινο μερικά μίλια και χιλιόμετρα μακριά μας, με την συμμετοχή του δικού μας κράτους να είναι δεδομένη.

Η περιοχή των Βαλκανίων, όντας επί ενάμιση αιώνα η «μπαρουταποθήκη» της Ευρώπης εξαιτίας της στρατηγικής που ακούει στο όνομα «ανάσχεση της Ρωσίας», φαίνεται να βρίσκεται τα τελευταία χρόνια λίγο πριν από ακόμη ένα φιτίλισμα, με τις περιοχές της Βοσνίας και του Κοσόβου να έρχονται συχνά-πυκνά στα πρόθυρα εμφύλιας σύγκρουσης. Στα ίδια πρόθυρα τον τελευταίο καιρό βρίσκονται και δύο άλλα βαλκανικά κράτη, η Σερβία και η Ρουμανία. Λίγο οι πρόσφατες αναταραχές στη βόρεια γειτονιά μας, λίγο το γεγονός ότι το καλοκαίρι συμπληρώνονται 30 χρόνια από τη σφαγή της Σρεμπρένιτσα και κάτι λίγο οι «αυθόρμητες» κινητοποιήσεις των Τεμπών, μας ξύπνησαν πάλι διάφορες μνήμες από τη δεκαετία του '90 και τον Γιουγκοσλαβικό εμφύλιο πόλεμο.

Από την περίοδο εκείνη κάποιοι ίσως θυμούνται τον πόλεμο της Βοσνίας και την ελληνική συμμετοχή σε αυτόν (1992-1995). Περισσότερες θα θυμούνται τις πρωτοφανείς αντιαμερικανικές διαδηλώσεις σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια (1999). Λίγοι, όμως, είναι αυτοί που έχουν κατά νου τον πόλεμο που έριξε την αυλαία των πολεμικών συρράξεων στα βαλκανικά εδάφη, τον πόλεμο του Κοσόβου, στον οποίο το ελληνικό κράτος πρωταγωνιστούσε εξίσου. Η αναδρομή σε αυτόν έχει στόχο την ανάδυση μιας σχετικής άγνωστης ιστορικής πτυχής των ελληνικών περιπετειών στα Βαλκάνια και την επαναφορά χρήσιμων διδαγμάτων του παρελθόντος στη συλλογική μας μνήμη ενόψει παρόντος και μέλλοντος.

Ο πόλεμος του Κοσόβου

Το Κοσσυφοπέδιο αποτελεί ακόμη μια πολυεθνική πληθυσμιακά περιοχή των Βαλκανίων την οποία διαχρονικά διεκδικούν από την μία οι Αλβανοί Κοσσοβάροι, ως ανεξάρτητη κρατική οντότητα, κι από την άλλη οι Σέρβοι, ως επαρχία της επικράτειάς τους. Μετά τον θάνατο του Τίτο στις αρχές της δεκαετίας του '80 ξέσπασαν οι πρώτες διαδηλώσεις Αλβανών Κοσσοβάρων φοιτητών που ζητούσαν την ανεξαρτησία της περιοχής. Μέσα σε μία δεκαπενταετία η διαμάχη μεταξύ των δύο πλευρών πήρε αιματηρά χαρακτηριστικά, ιδίως μετά την δημιουργία της ένοπλης αλβανικής οργάνωσης UCK, η οποία συνέπεσε με το ξέσπασμα του Γιουγκοσλαβικού εμφυλίου (1991-1999).

Η Σερβία, η οποία είχε πάρει πλέον τον έλεγχο της πρώην ομόσπονδης Γιουγκοσλαβίας, προσπαθούσε με κάθε τρόπο να διατηρήσει ό,τι είχε απομείνει από την πρώην γιουγκοσλαβική επικράτεια (Μαυροβούνιο και Κόσοβο). Με άλλα λόγια ήθελε να κρατήσει ζωντανό το όνειρο της «Μεγάλης Σερβίας». Οι ΗΠΑ, αντιθέτως, δεν ψήνονταν με αυτό το «όνειρο» και επεδίωξαν να το μετατρέψουν σε εφιάλτη. Το γιατί απαντάται από τη στρατηγική της «ανάσχεσης». ¹ Ένα ισχυρό ορθόδοξο κράτος, εν δυνάμει σύμμαχο με την Ρωσία, στο κέντρο των Βαλκανίων, μαζί με το γεγονός ότι η Γερμανία άπλωνε δειλά-δειλά τα πλοκάμια της στην περιοχή, όπως και η Κίνα, έκρουαν κώδωνες κινδύνου στο αμερικανικό υπουργείο εξωτερικών.

Έπειτα από μία δεκαετία αλληλοφαγώματος μεταξύ Σέρβων κι Αλβανών Κοσσοβάρων οι Αμερικανοί, με τις γνωστές τεχνικές τους, δημιούργησαν τις κατάλληλες προϋποθέσεις για την στρατιωτική τους επέμβαση στο Κόσοβο στο όνομα «της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Αλβανών Κοσσοβάρων» (sic) τον Μάρτιο του 1999. ² Οι «ανθρωπιστικοί» βομβαρδισμοί ξεκίνησαν, οι αντάρτες του UCK αποτέλεσαν ένα είδος επίγειας στρατιωτικής υποστήριξης των αμερικανικών σχεδίων και οι Σέρβοι με την σειρά τους δεν έμειναν με σταυρωμένα τα χέρια, θέτοντας σε λειτουργία ένα σχέδιο εθνικάθαρσης έναντι του αλβανικού κοσσοβαρικού πληθυσμού.

Οι πολεμικές επιχειρήσεις τερματίστηκαν μερικούς μήνες μετά αφήνοντας πίσω, τι άλλο, χιλιάδες νεκρούς, αγνοούμενους κι εκτοπισμένους. Πιο απλά, η βαλκανική εργατική τάξη ένωσε για τα καλά, γι' ακόμη μια φορά, τα αποτελέσματα των πατριωτικών κι εθνικιστικών ιδεών, σοσιαλιστικών και μη.

Κάθε πόλεμος είναι ευκαιρία, για τα αφεντικά...

Το ελληνικό κράτος με βάση την πρόσφατη εμπειρία και τα διδάγματα που είχε συλλέξει κατά τη συμμετοχή του σε αυτόν τον δεκαετή πόλεμο, επέλεξε να παίξει σε διπλό ταμπλό, ακολουθώντας μια στρατηγική διττής φύσεως.

Το πρώτο σκέλος αυτής περιλάμβανε τη συμμετοχή στις στρατιωτικές επιχειρήσεις του NATO κανονικά και με τον νόμο. Στο πλαίσιο αυτής παραχώρησε στρατιωτικές βάσεις (Λιτόχωρο, Αγχίαλο, Λάρισα, Άκτιο και Σούδα), νοσοκομεία της Βορείου Ελλάδος και τα λιμάνια του Βόλου και της Θεσσαλονίκης. ³ Το λιμάνι της συμπρωτεύουσας, μάλιστα, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στον ανεφοδιασμό των νατοϊκών στρατευμάτων, ενώ εκεί ήταν που εγκαταστάθηκε και το «γενικό επιμελητειακό επιτελείο» της Συμμαχίας. ⁴ Ταυτόχρονα, ελληνικά πληρώματα συμμετείχαν σε επιχειρήσεις των νατοϊκών κατασκοπευτικών αεροσκαφών ΑΒΑΚΣ -τα οποία ήταν κι αυτά που κατεύθυναν τους πυραύλους- και τα αντιτορπιλικά «ΚΙΜΩΝ» (αρχικά) και «Θεμιστοκλής» (αργότερα) συνέδραμαν στον ναυτικό αποκλεισμό της Σερβίας μέσω Αδριατικής. Οι παροχές αυτές ήταν ιδιαίτερα σημαντικές για τις ανάγκες των αμερικανικών σχεδίων αφού, πέρα από το γεγονός ότι η ελληνική επικράτεια συνόρευε με το μέτωπο του πολέμου, το ελληνικό κράτος την προκείμενη στιγμή ήταν το μοναδικό μεταξύ αυτών που διέθετε τις απαραίτητες υποδομές που μπορούσαν να υποστηρίξουν τις επιχειρήσεις.

Εκτός από το μέτωπο της πρώτης γραμμής, η συνδρομή του ελληνικού κράτους σαφέστατα αποτυπώθηκε και στο επίπεδο της διπλωματίας. Η Ελλάδα, μέσα σε αυτά τα εμπόλεμα χρόνια και κυρίως εξαιτίας της στρατηγικής που ακολούθησε στο μέτωπο της Βοσνίας, είχε καταφέρει να φτάσει στο σημείο να αποτελεί το μοναδικό κράτος που παρόλο που άνηκε στο δυτικό μπλοκ, αποτελούσε συνάμα σύμμαχο της Σερβίας κι αυτό ακριβώς το γεγονός επεδίωκε να εξαργυρώσει. Πιο συγκεκριμένα, το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών διεκδίκησε τον ρόλο του μεσολαβητή στις συνομιλίες ανάμεσα στη Δύση και την Σερβία, από τη μία προωθώντας τα αιτήματα των δυτικών συμμάχων στην απέναντι πλευρά, κι από την άλλη συμβουλευόντας τις κινήσεις των Σέρβων «αδελφών». ⁵

Η υποστήριξη των αμερικανικών επιχειρήσεων εξαργυρώθηκε μετά την λήξη του πολέμου, αρχικά, με την αναβάθμιση του γεωπολιτικού ρόλου της χώρας στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων. Το ελληνικό κράτος

διέθετε στρατιωτικά τμήματα ήδη στην Αλβανία και την Βοσνία ως πίστωση των προηγούμενων περιπετειών του στα Βοσνιακά εδάφη. Πλέον ελληνικά στρατεύματα από τότε και στο εξής στρατοπέδευαν και στο Κόσοβο, στην περιοχή του Ουρόσεβατς, ως μέρος της νατοϊκής «ειρηνευτικής δύναμης» (KFOR). Η «Ελληνική Δύναμη Κοσσυφοπεδίου» στελεχώθηκε από περίπου 1500 Έλληνες στρατιώτες.

Επίσης, από τα μέσα κιόλας του πολέμου εγκαταστάθηκε στην Πρίστινα το «Hellenic Humanitarian Assistance Office». Αποστολή του στην αρχή ήταν η καθιέρωση της Ελλάδας ως ενός σημαντικού περιφερειακού παράγοντα στη διατήρηση των «ισορροπιών» ανάμεσα σε Πρίστινα και Βελιγράδι. Αργότερα, όμως, έλαβε περαιτέρω πρωτοβουλίες όπως η «προστασία» της θρησκευτικής και πολιτισμικής κληρονομιάς της Ορθόδοξης Σερβικής Εκκλησίας στο Κόσοβο – με ό,τι πρακτικά σήμαινε αυτό – και η εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ κοσσοβαρικού κράτους κι ελληνικής κυβέρνησης, αφού οι πρώτοι με κάθε ευκαιρία έβριζαν τους Έλληνες εξαιτίας της συνδρομής τους στις στρατιωτικές επιχειρήσεις των Σέρβων καθόλη την εμπόλεμη δεκαετία.⁶

Παράλληλα, σε οικονομικό επίπεδο, το ελληνικό κράτος αποτέλεσε τον δεύτερο μεγαλύτερο εξαγωγέα προϊόντων στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ κι ο εμπορικός δρόμος Θεσσαλονίκη-Σκόπια-Πρίστινα ανέπτυξε σημαντικά τις εμπορικές αυτές σχέσεις. Τέλος, η Ελλάδα αναδείχθηκε ως μία εκ των μεγαλύτερων επενδυτών στην περιοχή κι αποτέλεσε την κύρια πηγή εισαγωγής υποπροϊόντων πετρελαίου για το κοσσοβαρικό κράτος.⁷ Όχι κι άσχημα για το ελληνικό κεφάλαιο και τις εξαγωγικές του δυνατότητες θα έλεγε καμία.

Όπως βλέπουμε και στο κάτω μέρος της ταμπέλας, η «Ελληνική Δύναμη Κοσσυφοπεδίου» αποτελεί τον εγγυητή της σταθερότητας και της ειρήνης στην περιοχή, χαιρετίζοντας, παράλληλα, τους νότιους γείτονες της Βόρειας Μακεδονίας. Ουρόσεβατς-Σκόπια, 50 χιλιόμετρα δρόμος...

Ελλάς – Σερβία – Ορθοδοξία

Όμως, όπως σποϊλάραμε από την αρχή, η στρατηγική του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών δεν σταματούσε εκεί αλλά περιλάμβανε κι ένα δεύτερο, λιγότερο φωτεινό, σκέλος. Αυτό άκουγε στο όνομα «Ελληνοσερβική φιλία» κι έκλεινε κοντά στα 10 χρόνια ζωής. Πώς άρχισαν, ωστόσο, Σέρβοι κι Έλληνες να νιώθουν ξανά σα χαμένα αδέρφια από το παρελθόν; Πάμε ξανά πίσω στο ξεκίνημα του Γιουγκοσλαβικού εμφυλίου.

Η κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας στις αρχές της δεκαετίας του '90 δημιούργησε καινούργια δεδομένα, ευκαιρίες αλλά και κινδύνους για το ελληνικό κράτος. Για παράδειγμα, μια ενδεχόμενη διείσδυση του τουρκικού κράτους στην βαλκανική επικράτεια με πρόσχημα την «προστασία» του μουσουλμανικού πληθυσμού της ήταν κάτι που προκαλούσε ανησυχίες.

Από την άλλη, η ίδια η Σερβία επένδυσε στη συμμαχική σχέση με την Ελλάδα υπό την όψη της επερχόμενης κρίσης, προσφέροντάς της διόλου ευκαταφρόνητα πολιτικά, οικονομικά και γεωστρατηγικά ανταλλάγματα σε περίπτωση επικράτησης των φιλόδοξων ελληνοσερβικών σχεδίων (π.χ. «Η λύση είναι μία, σύνορα με την Σερβία» ήταν το σύνθημα της εποχής επί του «Μακεδονικού»)⁸. Άλλωστε, οι δύο χώρες μοιράζονταν κοινούς εκθρηνιστικούς γείτονες, Αλβανία από τα δυτικά και Βουλγαρία από τα ανατολικά, ενώ οι επεκτατικές βλέψεις της ελληνικής πλευράς ήταν δεδομένες κι αφορούσαν το νεοσύστατο μακεδονικό κράτος.

Έτσι, επανήλθε από το ντουλάπι της Ιστορίας η συνθήκη της «Ελληνοσερβικής Φιλίας». Η σύνδεση των δύο χωρών έγινε ακόμα ισχυρότερη έπειτα από την εισροή μεγάλων σερβικών κεφαλαίων σε Ελλάδα και Κύπρο, αλλά

κι από την μετέπειτα οικονομική δραστηριότητα πολλών ελληνικών επιχειρήσεων στην σερβική επικράτεια από τα μέσα της δεκαετίας και μετά.⁹

Υπό το πλαίσιο αυτό, το ελληνικό κράτος τάχθηκε υπέρ των Σέρβων από τα πρώτα σημάδια διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας με αποκορύφωμα τον πόλεμο της Βοσνίας (1992-1995). Από τη συμμετοχή της «Ελληνικής Εθελοντικής Φρουράς» στις επιχειρήσεις εθνοκάθαρσης των Βόσνιων μουσουλμάνων, μέχρι την παροχή οικονομικής, υλικής, πολιτικής και στρατιωτικής υποστήριξης των σερβοβοσνιακών σχεδίων, η Ελλάδα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στον πόλεμο αυτόν, υπό τις κραυγές του ελληνικού λαού για αλληλεγγύη στους καπνένους ορθόδοξους αδερφούς.¹⁰

Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στις ελληνοσερβικές δραστηριότητες επιτελούσε η «Εταιρεία Ελληνοσερβικής Φιλίας» με πρόεδρο τον Έλληνα γιατρό, διερμηνέα, σύμβουλο του πρωθυπουργού τότε Α. Παπανδρέου και στενό συνεργάτη του Σερβοβόσνιου προέδρου Ρ. Κάρατζιτς, Άρη Μουσιώνη, η οποία οργάνωση χρηματοδοτούταν απευθείας από το υπουργείο εξωτερικών.¹¹ Επίσης, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι συζητήσεις στα μέσα της δεκαετίας βουλευτών της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ στο Πάλε της Βοσνίας περί δημιουργίας «τόξου» μεταξύ Σέρβων, Ελλήνων και Κούρδων με σκοπό τη δημιουργία εσωτερικού ρήγματος στην Τουρκία.¹²

Ο «σύντροφος», κατά την Α. Παπαρήγα, κι ενορχηστρωτής της εθνοκάθαρσης των Βοσνίων μουσουλμάνων πρόεδρος Ρ. Κάρατζιτς με τους Ά. Μουσιώνη και Α. Παπαντρέου. Αυτοί, σύμφωνα με τους Έλληνες ειδικούς, πρόσπιζαν το status quo της περιοχής κάνοντας εθνικές εκκαθαρίσεις. Που να μην το πρόσπιζαν δηλαδή κιόλας...

Bros before bombs

Επιστρέφοντας στο ζήτημα του Κοσόβου (1999), η Ελλάδα δεν ήθελε ένα ανεξάρτητο κοσσοβαρικό κράτος πρώτα απ' όλα εξαιτίας των δικών της εθνικών συμφερόντων.

Σύμφωνα με τους Έλληνες ειδικούς, το ενδεχόμενο παροχής δικαιώματος σε μία εθνική μειονότητα να δημιουργήσει το δικό της ανεξάρτητο κράτος, θα καθιστούσε ένα νομικό και πολιτικό προηγούμενο το οποίο θα μπορούσε να εκμεταλλευτεί οποιαδήποτε άλλη μειονότητα στο μέλλον. Για παράδειγμα, στο εσωτερικό της ελληνικής επικράτειας υπάρχει μια επίσημα αναγνωρισμένη μειονότητα κάπου στη θράκη, η οποία, παρόλο που το ελληνικό κράτος την ονομάζει «μουσουλμανική», χαρακτηρίζεται ως τουρκική. Στην Κύπρο, μια άλλη τουρκική μειονότητα έχει ανακηρύξει ήδη την ανεξαρτησία της και το δικό της κράτος («Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου»), το οποίο η ελληνική κυβέρνηση ονομάζει «ψευδοκράτος». Γι' αυτό, σύμφωνα με τους ίδιους, βασική γραμμή της ελληνικής διπλωματίας ήταν και είναι ότι «ο σεβασμός των μειονοτικών δικαιωμάτων συμβαδίζει με τον σεβασμό των υπαρχόντων συνόρων».¹³ Μέχρι σήμερα, άλλωστε, η Ελλάδα είναι μία εκ των πέντε χωρών-μελών της ΕΕ που δεν έχει αναγνωρίσει την ανεξαρτησία του Κοσόβου. Μία άλλη δεύτερη είναι η Κύπρος, ας πούμε.

Βέβαια, αν τους ρωτήσει κανείς ποια θα ήταν η θέση του ελληνικού υπουργείου εξωτερικών στο ενδεχόμενο δημιουργίας κουρδικού κράτους, μάλλον η απάντηση θα ήταν διαφορετική. Άλλωστε, οι δραστηριότητες του ελληνικού κράτους στη Νότια Αλβανία («Βόρεια Ήπειρος») στα μέσα της δεκαετίας και η διεκδίκηση της αυτονομίας της εκεί ελληνικής μειονότητας¹⁴ αποδεικνύουν ότι οι αρχές περί «απαρθείσας των συνόρων» είναι άλλα λόγια να αγαπιόμαστε και τίθενται στο τραπέζι όποτε είναι στρατηγικά ωφέλιμο. Όπως, εν προκειμένω, στην περίπτωση του Κοσόβου.

Το ζήτημα, δηλαδή, που προκαλούσε πονοκεφάλους στο ελληνικό

υπουργείο εξωτερικών δεν ήταν ότι άλλαζαν τα σύνορα γενικά κι αόριστα και ότι μία μειονότητα πάει να δημιουργήσει τη δική της κρατική οντότητα, αλλά ότι πάει να δημιουργηθεί ένα καινούργιο κράτος με αλβανική επιρροή στα βόρεια σύνορα της Αλβανίας. Δίπλα στο μακεδονικό κράτος που κατοικούνταν από έναν σημαντικά μεγάλο αριθμό αλβανικού πληθυσμού, τον οποίο οι Αλβανοί αντάρτες προσπαθούσαν να ξεσηκώσουν ώστε να ξεσπάσει νέος μακεδονικός εμφύλιος. Εν ολίγοις, οι Έλληνες φοβόντουσαν ένα επικίνδυνο ντόμινο εξελίξεων που μπορούσε να τους προκαλέσει σοβαρά προβλήματα.

Εκτός από εθνικά μη ωφέλιμες γεωστρατηγικές αναταράξεις, ο βομβαρδισμός της Σερβίας από τις νατοϊκές βόμβες προκαλούσε και σοβαρά προβλήματα στις νεοσύστατες ελληνικές επιχειρήσεις στα εκεί εδάφη, όπως και στις εξαγωγικές δραστηριότητες του ελληνικού κεφαλαίου, το οποίο για πρώτη φορά έβρισκε εύφορο έδαφος για εξαγωγές κι επενδύσεις. Όλα αυτά σε μία περίοδο «μεγάλων προκλήσεων» για την ελληνική οικονομία.¹⁵

Επομένως, η ελληνική κυβέρνηση προτού ακόμη ξεσπάσει ο πόλεμος του Κοσόβου έκανε ό,τι μπορούσε για να τον αποτρέψει. Όμως, όλες οι διπλωματικές προσπάθειες πήγαν κουβά κι ο πόλεμος ξεκίνησε. Δουλειά του στο εξής ήταν πρώτον να δει πώς μπορεί να επωφεληθεί από τα νέα δεδομένα, βλέπε συμμετοχή στις αμερικανικές επιχειρήσεις, δεύτερον πώς θα τελειώσει όσο δυνατόν γρηγορότερα κι ανώδυνα αυτό το χάος και τρίτον πώς θα επωφεληθούν τα σχέδιά του περί διείσδυσης στα νεοσύστατα κι αναδιαμορφωμένα βαλκανικά κράτη.

Άρα, από εδώ και πέρα στόχος ήταν η πρόκληση όσο το δυνατόν περισσότερων εμποδίων στους νατοϊκούς σχεδιασμούς -ως μία μορφή άσκησης πίεσης στους Αμερικανούς- και η υλική, πολιτική και οικονομική συνδρομή των Σέρβων συμμάχων, με το βλέμμα ειδικά στραμμένο στα μελλοντικά ανταλλάγματα. Η διεκδίκηση του ρόλου του μεσολαβητή στις διαβουλεύσεις ανάμεσα σε Δυτικούς και Σέρβους ερχόταν σαν τιπ μαζί με τα προαναφερθέντα, ποτέ δεν ξέρεις...

Και κάπως έτσι ξεδιπλώνεται το δεύτερο σκέλος της ελληνικής στρατηγικής. Το σαμποτάζ των νατοϊκών επιχειρήσεων και η στήριξη των Σέρβων «αδελφών» λειτουργούσαν στην πραγματικότητα σαν δύο συγκοινωνούντα δοχεία. Τα μέσα που αξιοποίησε το ελληνικό υπουργείο εξωτερικών ήταν πολύμορφα.

Πρώτα και κύρια, διπλωματικές πιέσεις κι απειλές. Για παράδειγμα, λίγες ημέρες μετά την έναρξη των βομβαρδισμών, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλος εξέφραζε δημόσια τα αισθήματα αλληλεγγύης του ελληνικού λαού προς τους «πληττόμενους λαούς της Σερβίας»¹⁶ κλείνοντας, ταυτόχρονα, το μάτι στο εσωτερικό της χώρας αφού η αριστερά είχε βάλει ήδη τα γρανάζια του αντιαμερικανικού κινήματος σε λειτουργία. Σειρά πήραν οι πολιτικοί εκπρόσωποι των κομμάτων της Αντιπολίτευσης, οι οποίοι ο ένας μετά τον άλλον επισκέπτονταν τον Μιλόσεβιτς στο Βελιγράδι προκειμένου να εκφράσουν τη στήριξή τους. Μερικοί εξ' αυτών ήταν ο «επίτιμος» πρόεδρος του ΚΚΕ Χ. Φλωράκης, ο πρόεδρος του Συνασπισμού (prequel του Σύριζα) Ν. Κωσταντόπουλος κι ο πρόεδρος του ΔΗΚΚΙ Δ. Τσοβόλας. Μέχρι και η Ένωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών πήγε ταξίδι αλληλεγγύης στη σερβική πρωτεύουσα, ενώ, άλλες οργανώσεις όπως αυτή του «Δικτύου 21» συμμετείχαν στις διάφορες εκδηλώσεις που λάμβαναν μέρος εκεί.

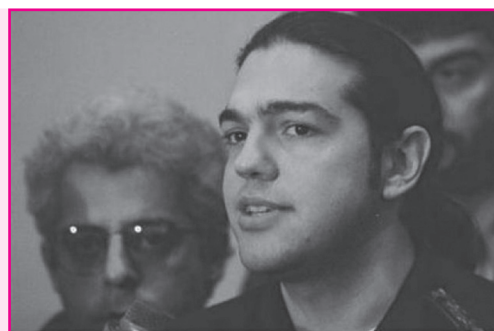
Η Αθήνα κατήγγειλε την απόφαση του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου περί έκκλησης του Σέρβου προέδρου και της υπόλοιπης σερβικής ηγεσίας με την κατηγορία για διάπραξη «εγκλημάτων πολέμου» και την υπεράσπιση αυτού ανέλαβε ο γνωστός ποινικολόγος και μετέπειτα βουλευτής της Νέας Δημοκρατίας Αλ. Λυκουρέζος. Παράλληλα, Έλληνες πρέσβεις εκπροσωπούσαν στο εξής τη Σερβία σε αρκετές χώρες της ΕΕ, μετά την απόφαση του Βελιγραδίου να αποσύρει τους διπλωμάτες του από τις χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ.¹⁷ Στο στρατιωτικό σκέλος, ο αρχηγός του ΓΕΕΘΑ Μ. Παργιουδάκης ξεκαθάριζε στους Αμερικανούς ότι η Ελλάδα δεν επρόκειτο να λάβει μέρος στην περίπτωση διεξαγωγής χερσαίων επιχειρήσεων εναντίον της Σερβίας και κυβερνητικοί εκπρόσωποι σε κάθε ευκαιρία ζητούσαν την άμεση κατάπαυση του πυρός από τη διεθνή κοινότητα.

Σε πιο πρακτικά ζητήματα, η Ελλάδα επιχειρούσε να σπάσει το εμπάργκο που είχε επιβληθεί στο σερβικό κράτος και στο οποίο συμμετείχε και η ίδια. Η Ελληνική Εκκλησία έστειλε περίπου διακόσους τόνους τροφίμων και φαρμάκων στο Βελιγράδι κι άλλοι εκατό τόνοι παραχωρήθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση στην Πρίστινα. Μην γελιέστε, όλα αυτά κατέληγαν στη σερβική μαύρη αγορά και πωλούνταν κανονικότητα.¹⁸

Εξίσου σημαντική δράση ανέπτυξαν κι ελληνικές ΜΚΟ οι οποίες πέρα

από «ανθρωπιστικές» υπηρεσίες, όπως η διαχείριση των χιλιάδων προσφύγων που κατέληγαν στα εδάφη του μακεδονικού κράτους, προσέφεραν κι άλλου είδους παροχές. Σύμφωνα με καταγγελίες αξιωματούχων των νατοϊκών δυνάμεων όπως αυτή του Wesley K. Clark, ανώτατου διοικητή των «Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης», κάποιες ελληνικές ΜΚΟ χρησιμοποιούσαν τις «ανθρωπιστικές» αποστολές με σκοπό το σαμποτάζ των αμερικανικών επιχειρήσεων. Πώς γινόταν αυτό; Τα καραβάνια «αλληλεγγύης» τη στιγμή ακριβώς των βομβαρδισμών ξεμολιόνταν στους δρόμους για να «μεταφέρουν προμήθειες», μαρκάρονταν από τα νατοϊκά ραντάρ και η εκάστοτε επιχείρηση σταματούσε για να αποφευχθεί ενδεχόμενη επίθεση εις βάρος τους.¹⁹ Βέβαια, κάποιες φορές το σχέδιο δεν πετύχαινε και οι αποστολές έτρωγαν μπόμπες, όπως στην περίπτωση του ελληνικού παραρτήματος της οργάνωσης «Γιατροί του Κόσμου» κατά τη διάρκεια αποστολής στην Πρίστινα. Η μητρική οργάνωση των Γιατρών του Κόσμου, μάλιστα, λίγο καιρό μετά αποφάσισε να διαγράψει το ελληνικό παράρτημα λόγω της ύποπτης συνεργασίας του με τις σερβικές αρχές.²⁰

Εκτός αυτών, η Ελλάδα αποτέλεσε την κύρια πηγή ενέργειας και χρηματοδότησης της Σερβίας όχι μόνο στον πόλεμο του Κοσόβου, αλλά καθόλη την πολεμική δεκαετία. Από τη μία, ελληνικά εμπορικά πλοία μετέφεραν λαθραία πετρέλαιο προς την Σερβία κι από την άλλη ελληνικές και κυπριακές τράπεζες λειτουργούσαν σαν δίαυλος των αγορών όπλων, εξοπλισμού κι άλλων προμηθειών που χρησιμοποιούσαν ο σερβικός στρατός και τα παραστρατιωτικά του σώματα.²¹

Ένας εκ των εκπροσώπων των νεολαίων στις αντιαμερικανικές διαδηλώσεις. Στη Βόρεια Μακεδονία τον γνωρίζουν σίγουρα.

«Killers go home»

Ωστόσο, η χάραξη της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους οφείλει να καθρεφτίζεται και στο τι λέει η κοινωνία και οι πολίτες του, πράγμα που δίνει σε αυτό την απαραίτητη πολιτική νομιμοποίηση αλλά και πρόσθετα εργαλεία στη διπλωματική φαρέτρα του. Για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται πολύ μελάνι, η δύναμη της εικόνας κι ένας εθνικός κορμός ο οποίος θα απορροφήσει τις εκάστοτε κρατικές εντολές και θα τις κάνει κτήμα του.

Στην Ελλάδα, η πολιτική δύναμη του κράτους που ήταν και είναι συνυφασμένη με την αντιαμερικανική κι αντιδυτική ρητορική είναι η αριστερά. Η ίδια αναλαμβάνει όχι μόνο να συσκοτίζει τις εκάστοτε επιδιώξεις του ελληνικού ιμπεριαλισμού με το επιχείρημα της «εξάρτησης» στο εσωτερικό της χώρας, αλλά κι επιτελεί μια εξαιρετικά σημαντική λειτουργία σε επίπεδο διπλωματίας λειτουργώντας ως μοχλός άσκησης πίεσης στις εκάστοτε εθνικές διαπραγματεύσεις. Βασικό εργαλείο αυτής το πόπολο και οι «αντισυστημικές», ή καλύτερα πατριωτικές, διαδηλώσεις του.²²

Στην περίπτωση του Κοσόβου, η αντιαμερικανική στάση διχοτευθήκε στον εθνικό κορμό και η αριστερά ανέλαβε να οργανώσει τις «κινητοποιήσεις» του. Καμιά πεννηταριά αντινατοϊκές διαδηλώσεις έλαβαν μέρος μόνο έξω από την αμερικανική πρεσβεία της Αθήνας, με τον Έλληνα πρωθυπουργό Κ. Σημίτη να χαιρετίζει το «αντιπολεμικό φρόνημα του ελληνικού λαού».²³ Δεκατρείς δήμαρχοι της Αττικής καταδίκασαν τη νατοϊκή επέμβαση και 27 ναύτες του αντιτορπιλικού «Θεμιστοκλής», το οποίο βρισκόταν στην Αδριατική και συμμετείχε στον ναυτικό αποκλεισμό της Σερβίας, κατέθεσαν δημόσια μια επιστολή-καταγγελία με την οποία δήλωναν την άρνησή τους να υπακούσουν στις εντολές και την εξουσία των νατοϊκών ναυάρχων. Μετά την επιστολή αυτή, οι λιποταξίες άρχισαν να πολλαπλασιάζονται καθώς όλο και περισσότεροι στρατευμένοι αρνούνταν να υπαχθούν στις διαταγές της Συμμαχίας.²⁴ Μέχρι και μπάτσοι κατέβηκαν στο δρόμο για να διαδηλώσουν «ενάντια στον πόλεμο», what the fuck!

Παράλληλα, διοργανώθηκαν μεγάλες συναυλίες «αλληλεγγύης» σε Αθή-

να και Θεσσαλονίκη, οι οποίες αποτύπωναν με τον πιο γλαφυρό τρόπο την ένωση αυτού του ετερόκλητου πολιτικού τόξου, δεξιών κι αριστερών, κάτω από το σύνθημα «Φονιάδες των Λαών Αμερικάνοι». Σημαίες της Ελλάδας, της Σερβίας, του ΡΚΚ, του ΚΚΕ και βυζαντινές ανεμίζονταν από τους χιλιάδες «αλληλέγγυους» οι οποίοι, όλο χαρά, χαιρετούσαν της κάμερες επιδεικνύοντας το σύμβολο του σερβικού εθνικισμού (τρία δάκτυλα). Στο background της σκηνής εικόνες πτωμάτων, βομβαρδισμών και προσφύγων με τον Μίκη Θεοδοράκη να εκφωνεί με περίσσεια υπερηφάνεια: «Βελιγράδι, σήμερα τραγουδάμε για σένα!». Μέλη της καλλιτεχνικής σκηνής της αριστεράς όπως ο Α. Ιωαννίδης, ο Γ. Νταλάρας κι ο προαναφερθέντας δεν παρέλειψαν να ταξιδέψουν στο ίδιο το Βελιγράδι για να δώσουν το παρών σε αντίστοιχες συναυλίες.

Ολόκληρος ποδοσφαιρικός αγώνας «ειρήνης» διοργανώθηκε στο κέντρο του βομβαρδιζόμενου Βελιγραδίου με πρωτοβουλία του προέδρου της ΑΕΚ με πλούσιο βιογραφικό στο λαθρεμπόριο καυσίμων Δ. Μελισανίδη. Την αποστολή στελέχωσαν εκπρόσωποι όλων των πολιτικών κομμάτων, αξιωματικοί της ΕΥΠ και η «ιστορική μορφή της αριστεράς» Μ. Γλέζος.

Στη Βόρεια Ελλάδα, έβρισκε κανείς ΚΚΕδες να αλλάζουν τις πινακίδες κυκλοφορίας στους δρόμους της Θεσσαλονίκης ώστε να «χαθούν» τα νατοϊκά στρατεύματα, να παίζουν ταγκιές πάνω στα τεθωρακισμένα με συνθήματα όπως «killers go home», να αποκλείουν το λιμάνι της πόλης προκειμένου να «εμποδίσουν» την αποβίβαση των Αμερικανών και συντρόφων τους στην Κέρκυρα να την πέφτουν στο αεροδρόμιο της πόλης απ' όπου αποβιβαζόταν νατοϊκός εξοπλισμός. Έναν χρόνο μετά, η 17Ν δολοφόνησε τον ανώτερο στρατιωτικό αντιπρόσωπο της Βρετανίας Στ. Σόντερς εξαιτίας της συμμετοχής του στον «σχεδιασμό των βαρβαρικών βομβαρδισμών» κατά της Σερβίας.

«Γιατί δεν παίρνεις μερικά από τα κομμάτια αυτά για αναμνηστικά;»

Ο πόλεμος τελείωσε το καλοκαίρι του '99 κι είχε έρθει η ώρα των λογαριασμών. Όχι μόνο. Είχε έρθει η ώρα και για τους σχεδιασμούς του μέλλοντος το οποίο διακρινόταν εξίσου πολεμικό, με τα κανόνια αυτή τη φορά να στρέφονται ανατολικά της ελληνικής επικράτειας, προς τη Μέση Ανατολή. Οπότε, το ελληνικό κράτος έπρεπε να κάνει ξανά τα κουμάντα του.

Λίγους μήνες μετά τη σιγή των σειρήνων στη Σερβία ο Αμερικανός πρόεδρος Μπιλ Κλίντον επισκέφτηκε την Αθήνα. Η αμερικανική αποστολή χάζευε ήδη από το αεροπλάνο τη φωτιά και τους καπνούς από το κέντρο της πρωτεύουσας. Λίγο πριν ο υπουργός Δημόσιας Τάξης Μ. Χρυσοχοϊδης είχε απαγορέψει την προγραμματισμένη διαδήλωση έξω από την αμερικανική πρεσβεία, με την Α. Παπαρήγα να τον κατηγορεί ότι δεν αντιλαμβάνονταν το «εθνικό όφελος» αυτής. Η απαγόρευση φτιλίωσε ακόμη περισσότερο την κατάσταση και το οργισμένο πλήθος τα έκανε γυαλιά καρφιά στους γύρω δρόμους. Να που μάλλον ο κύριος υπουργός κάτι σκάμπαζε. Πίσω από τον καπνό των καμένων κάδων ο πρόεδρος της ελληνικής Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλος την έπεφτε ευθέως στον Αμερικανό πρόεδρο για την πολιτική των ΗΠΑ επί των ελληνοτουρκικών. Η παρουσία του Κλίντον στην Ελλάδα διήρκεσε μόλις 24 ώρες και η αποστολή αναχώρησε άρον-άρον υπό τον φόβο τρομοκρατικής επίθεσης.

Μία μέρα μετά ο λογογράφος του Αμερικανού προέδρου Paul Glastris σουλάτσαρε στο κέντρο της πόλης ψάχνοντας σουβενίρ για τους συνάδελφους του στον Λευκό Οίκο. Οι περικεφαλαίες και οι μινιατούρες της ακρόπολης δεν του έκαναν. Τριγύρω του υπήρχαν κομμάτια μαρμάρου από το προηγούμενο βράδυ τα οποία είχαν χρησιμοποιηθεί ως πολεμοφόδια από τους οργισμένους διαδηλωτές. Επέλεξε να πάρει μερικά από αυτά ως αναμνηστικά κι ένα εξ' αυτών προσφέρθηκε στον Αμερικανό πρόεδρο. Ο ίδιος κράτησε αυτό το θραύσμα στο γραφείο του μέχρι και το τέλος της θητείας του, με την επιγραφή «Αθήνα, Ελλάδα, 19-20 Νοεμβρίου».²⁵

Αυτή είναι λοιπόν η δύναμη της κρατικά οργανωμένης κι εθνικά ωφέλιμης «λαϊκής οργής» στους κόλπους της διπλωματίας. Αυτή είναι και η χρησιμότητα της αριστεράς στη διαδικασία διαμόρφωσής της.

Στους διακρατικούς ανταγωνισμούς, πόσο μάλλον δε στους διακρατικούς πολέμους, τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά, δεν είναι άσπρο ή μαύρο. Κάθε κράτος σχεδιάζει την εξωτερική του πολιτική με βάση τα εθνικά του συμφέροντα, τουτέστιν, τις επιδιώξεις των αφεντικών του. Αυτή η πολιτική μπορεί να μην έχει ένα ή δύο, αλλά πολλά ποδάρια κι αυτό είναι κάτι που φάνηκε ξεκάθαρα στην περίπτωση του Κοσόβου.

Το ελληνικό κράτος σε αυτόν τον πόλεμο, όπως και σε οποιονδήποτε άλλον συμμετέχει, δεν λειτούργησε σαν «μαριονέτα» των Αμερικανών, ούτε

το έπιασε ξαφνικά ο πόνος για τους «αδελφούς» Σέρβους που έτρωγαν βόμβες. Αντιθέτως, αυτό που το ένοιαζε ήταν η επιρροή της Τουρκίας στην περιοχή των Βαλκανίων, ο δικός του ρόλος εκεί, η αναβάθμιση της γεωπολιτικής του θέσης, η αποτροπή δυσμενών γεωπολιτικών εξελίξεων και η πολιτική και οικονομική διείσδυση στα νεοσύστατα βαλκανικά κράτη. Με λίγα λόγια, χέστηκε για τη ζωή και τα δικαιώματα οποιουδήποτε γιατί πολύ απλά έτσι λειτουργούν τα κράτη, έτσι δουλεύει ο καπιταλισμός. Η μόνη αξία που έχει η εργατική τάξη οποιουδήποτε κράτους είναι η σάρκα της για τις οβίδες. Αυτά είναι πράγματα τα οποία εμείς σαν μέλη αυτής της τάξης δεν πρέπει να τα ξεχνάμε.

Όπως δεν πρέπει να ξεχνάμε τον ρόλο της αριστεράς στον κρατικό μηχανισμό, η οποία σαν χωνί με «εναλλακτικό» περιτύλιγμα διοχετεύει τις κρατικές εντολές προς τα κάτω, τρανό και πρόσφατο παράδειγμα η περίοδος της καραντίνας. Δεξιοί κι αριστεροί μαζί μας κλείσαν σπίτια μας, δεξιοί κι αριστεροί μας λένε τώρα ότι το πορτοφόλι μας είναι άδαιο εξαιτίας του πληθωρισμού και της «κερδοσκοπίας», δεξιοί κι αριστεροί την πέφτουν στον τρόπο ζωής και τις καθημερινές μας συνθήκες, δεξιοί κι αριστεροί μαζί θα μας στείλουν στο μέτωπο αν χρειαστεί με το μαχαίρι στο λαιμό.

Αυτός είναι ο εθνικός κορμός και η καχυποψία μας απέναντί του μπορεί και να μας σώσει.

1. Δες εδώ: *Autonome Antifa, Η Στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου*, Αθήνα 2015.
2. Στέφανος Πεσμαζόγλου, *Κόσσοβο: Η Διπλή Ύβρις*, Πατάκη, 2001, σ. 100.
3. Νίκος Μπογιόπουλος, *Βαλκάνια: 78 μέρες «στόχος» του ΝΑΤΟ*, Ριζοσπάστης-Σύγχρονη Εποχή, 2000, σ. 32 και 72.
4. Ι. Armakolas και Α. Karabairis, «Greece – Kosovo: A complex relationship», στο *Kosovo Calling: International Conference to Launch Position Papers on Kosovo's Relation with EU and Regional Non-recognising Countries*, Kosovo Foundation for Open Society and British Council, 2011, σ. 95.
5. Αλέξανδρος Γ. Τάρκας, *Κόσσοβο: Ανάφλεξη Διαρκείας*, Λαβύρινθος, 1999, σ. 312.
6. Ι. Armakolas και Α. Karabairis, ό.π., σ. 101-104.
7. Στο ίδιο, σ. 105-107.
8. Βλ. σχετικά: Μηροπούρα της συνέλευσης Autonome Antifa με τίτλο «Ο ελληνικός ιμπεριαλισμός στη Μακεδονία», Μάιος 2019, σ. 14-18.
9. Αλέξανδρος Γ. Τάρκας, *Κόσσοβο...*, ό.π., σ. 298.
10. Για τις περιπέτειες του ελληνικού κράτους στη Βοσνία δες την εισαγωγή της έκδοσης Joe Sacco, *Ασφαλής Περιοχή Γκράζνιτς: Ο πόλεμος στην ανατολική Βοσνία 1992-1995*, Antifa Scripta, Δεκέμβριος 2016 και «Ελληνοσερβική φιλία 1991-1995: η συμμετοχή του ελληνικού ιμπεριαλισμού στον 'τρίτο βαλκανικό πόλεμο'», Αντιστοχολείο, Μάιος 2013.
11. Σταύρος Τζιμας, *Η κατάρρευση της Γιουγκοσλαβίας και οι ελληνικές φαντασιώσεις*, *Ελλάς-Σερβία-Ορθοδοξία*, Επίκεντρο, 2014, σ. 110-113 και Τάκης Μίκας, *Ανίερη Συμμαχία: Η Ελλάδα και η Σερβία του Μιλόσεβιτς*, Ελάτη, 2003, σ. 75-85.
12. Κλέων Ιωαννίδης, «Η ενοχή του Κάρατζιτς και η συλλογική μας αθωότητα», *The books' journal*, 8 Ιουνίου 2016.
13. Αλέξανδρος Γ. Τάρκας, ό.π., σ. 304.
14. Βλ. «Υπόθεση ΜΑΒΗ (μέρος πρώτο): "έχω μια αδελφή, κουκλίτσα αθηνινή"», *Antifa* #36, 4/2013.
15. Δες σχετικά: Μιλτιάδης Κήπας, *Η συγκρότηση της βαλκανικής περιφέρειας στην περίοδο 1990-1999 και ο ρόλος της Ελλάδας*, Παπαζήση, 2004.
16. Χριστόδουλος Κ. Γαλιουριδής και Βιβή Δ. Κεφαλά, *Κόσσοβο. Η εικόνα του πολέμου*, Σιδέρης, 2001, σ. 179.
17. «Greek Diplomat to represent Belgrade in Germany», *Macedonian Press Agency*, 26 Μαρτίου 1999.
18. Σταύρος Τζιμας, ό.π., σ. 151-153.
19. «"Greeks didn't want to kill Serbs"», Youtube, 12 Ιουλίου 2008.
20. Τάκης Μίκας, ό.π., σ. 163-164.
21. Στο ίδιο, σ. 129-130.
22. Ακόμη ένα κείμενο που αναφέρεται στην ίδια περίοδο πατριωτικής έκστασης αριστερής προέλευσης βρίσκεται εδώ: «...Και μας Λέγατε Φρικιά», *Antifa* #54, 12/2016.
23. Νίκος Μπογιόπουλος, *Βαλκάνια...*, ό.π., σ. 64-65.
24. Στο ίδιο, σ. 105-107.
25. Paul Glastris, «Πώς έγραφα την ομιλία του Κλίντον το 1999», *Η Καθημερινή*, 06/11/2016.